

ASG en GD stelden richtlijnen op om met MPR-cijfers de diergezondheid rond afkalven te kunnen beoordelen. Voor het individuele bedrijf helpt de zelfscorelijst om de gezondheid van de verse koeien in te schalen. Streefwaarden vormen hierbij de leidraad.

Steeds opnieuw ontstaan vragen over gezondheidsproblemen rondom het afkalven. De kennis hierover is royaal aanwezig, maar hoe weet een veehouder de juiste antwoorden te vinden? Cees Jan Hollander en Wijbrand Ouweltjes, beiden onderzoekers van ASG, inventariseerden samen met GD-dierenarts Joost Snoep de kennis van gezondheidsproblemen rond het afkalven voor het Productschap Zuivel. Dit mondde onder andere uit in een praktijkboek met een beschrijving van het management vanaf droogzetten tot en met de eerste 60 dagen van de lactatie.

Hoe weet een veehouder of een andere aanpak rond het afkalven nodig is? Om te beginnen kan hij van de groep 0 tot 60 dagen na afkalven bekijken hoeveel dieren afwijkende productieresultaten behalen. Door van iedere melkcontrole deze cijfers op de zelfscorelijst (ZSL) van ASG en GD in te vullen en te vergelijken met de daarop vermelde normen komen eventuele aandachtspunten naar voren. Een van de speerpunten op de ZSL is het percentage koeien tot 60 dagen in lactatie waarbij het verschil tussen het vet- en eiwitgehalte kleiner dan 1 is. Wanneer dit

geldt voor meer dan 38 procent van deze groep dan geeft de ZSL aan dat de veestapel waarschijnlijk te kampen heeft met pensverzuring.

Volgens deze normen heeft een groot deel van de Nederlandse veestapel problemen met pensverzuring aan het begin van de lactatie (tabel 1). Een selectie van NRS uit de MPR-cijfers van afgelopen jaar geeft aan dat 49 procent van de koeien aan het begin van de lactatie een te klein verschil tussen vet en eiwit heeft. Onderzoeker Wijbrand Ouweltjes relateert deze waarneming door te benadrukken dat de normen niet als harde getallen gelden. 'Ervan uitgaande dat de proefmelkproductie gemiddeld goed wordt voorspeld, is een hoog percentage verse koeien met een tegenvallende productie een eerste aanwijzing voor slecht opstarten. Indien veel koeien een nauwe vet-eiwitverhouding hebben bij een laag vetpercentage, en bijvoorbeeld ook meer dan 10 procent van de koeien een hoger eiwit- dan vetgehalte heeft, dan duidt dit op pensverzuring. Is het vetgehalte echter vrij normaal maar het eiwitgehalte hoog dan wijst dit niet op pensverzuring.'

In het geval dat bij veel koeien het verschil tussen vet en eiwit groot is of het eiwitgehalte laag dan kunnen de verse dieren relatief veel last hebben van een negatieve energiebalans. Voor de veehouder is dat reden om dit met bijvoorbeeld conditiescores te verifiëren.

Tabel 2 – Streefwaarden per aandoening

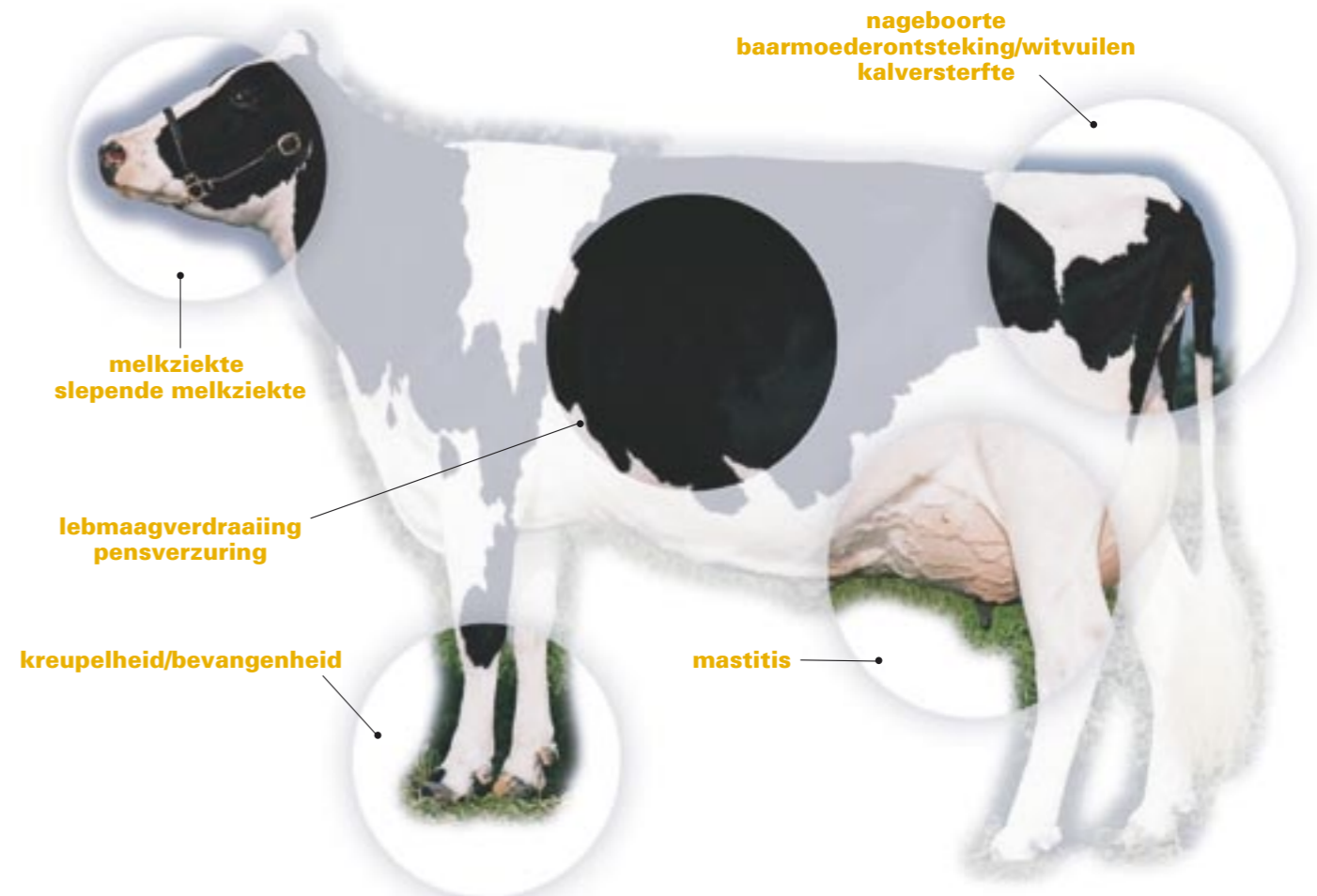
aandoening	streefgetal (%)
melkziekte	< 5
slepemde melkziekte	< 5
lebmaagverdraaiing	2-3
pensverzuring	—
nageboorte	< 4
witvuilen	< 10
zwaar afkalven	< 5
mastitis	< 15
kreupelheid	< 10

Tabel 1 – Afwijkende productieresultaten van melkkoeiene 0 tot 60 dagen in lactatie, gerelateerd aan de streefwaarden (periode okt. 2004-sept. 2005, bron: NRS)

maand	aantal koeien	- achter melkdag (%)	vet minus eiwit > 1,25 (%)	vet minus eiwit < 1 (%)	eiwit < 3 (%)	celgetal > 250 (%)
okt. '04	219.080	13	29	54	10	13
nov. '04	197.944	13	34	48	10	13
dec. '04	203.194	13	38	43	11	14
jan. '05	171.896	12	39	42	15	14
feb. '05	154.301	12	41	40	16	14
mrt. '05	162.240	13	43	38	18	14
apr. '05	158.039	14	41	41	23	15
mei '05	134.570	15	36	47	24	16
jun. '05	185.311	15	30	55	20	16
juli '05	135.440	17	29	56	21	18
aug. '05	154.905	15	27	59	14	16
sept. '05	203.286	14	28	58	15	15
totaal	2.080.206	14	34	49	16	15

> 10 % koeien start slecht	> 45 % negatieve energiebalans	> 38 % pensverzuring te lage voeropname	> 18 % negatieve energiebalans,	>16 % (sub)klinische mastitis
----------------------------	--------------------------------	---	---------------------------------	-------------------------------

Problemen die optreden in de eerste 60 dagen na afkalven

Een aantal percentages in tabel 1 vertoont pieken gedurende het weideseizoen. In die periode kent het rantsoen grotere wisselingen, omdat dan minder goed in de voeding te sturen is. Ouweltjes: 'Op grond van de door NRS berekende seizoensverschillen kun je concluderen dat er minimaal een periode van een jaar moet worden meegenomen. De seizoenseffecten zullen dan grotendeels uitmiddelen. Wanneer het management van de droogstaande koeien recentelijk aanzienlijk is veranderd is dit niet nuttig, omdat de oudere gegevens dan niet veel meer zeggen over de huidige gang van zaken op het bedrijf.'

Veehouders die gebruikmaken van een managementprogramma kunnen de standaardoverzichten over diergezondheid gebruiken om het aantal aandoeningen op

de ZSL in te vullen. ASG en GD riepen ook voor dit onderdeel streefwaarden in het leven (tabel 2).

Consequente ziekte registratie

Veehouders die deze waarden vergelijken met hun eigen gegevens zullen zich af moeten vragen hoe consequent ze ziekten registreren. Als voorbeeld haalt Hollander de registratie van slepende melkziekte aan: 'Op onze praktijkcentra schrijven ze een koe al op wanneer deze uit zijn bek stinkt naar aceton. Een ander zal misschien pas slepende melkziekte noteren wanneer een koe echt omvalt.'

Voor eventuele bedrijfsproblemen is aanvullend op de zelfscorelijst een bedrijfsstappenplan ontwikkeld. Hollander: 'Het bedrijfsstappenplan is bedoeld voor voerle-

veranciers of dierenartsen die individueel advies aan de veehouder kunnen geven. Op de scorelijst kun je nu eenmaal niet aangeven hoe het beter kan. Daarvoor zijn de bedrijfssituaties te verschillend.'

De werkwijze is voor de verschillende problemen in grote lijnen gelijk. Na constatering van het probleem volgt een nadere analyse, waarbij vaak de periode waarin de aandoening voorkomt een rol speelt. Bij het doorlopen van achtereenvolgens de mogelijke oorzaken en de aanpak van een probleem ligt de oplossing maar al te vaak in het rantsoen van de dieren. Goede voeding, in het bijzonder in de droogstandperiode, is onontbeerlijk om ziekten rond afkalven te voorkomen.

Christel van Raay

Probleemloos presteren in de eerste 60 dagen van de lactatie

Scorelijst bepaalt startpositie